

YÖNETİM-YURTTAŞ İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA YURTTAŞLARIN YEREL YÖNETİME KATILIMI VE NİĞDE İLİ UYGULAMASI

Veysel EREN(*)
Selim KILIÇ(**)

Özet

Yönetim yurttaş arasındaki etkileşimin bir ifadesi olan yönetime katılma, kendini mekan ve nitelik açısından farklı şekillerde gösterebilir. Ancak katılımın boyutu ve derecesi ne kadar farklılık gösterse de, yine de bir yerde katılımın olduğundan söz edebilmek için katılımın *olmazsa olmaz* diyebileceğimiz kimi ölçütlerinin belirlenmiş olması gerekir. Aksi halde o yerde katılım olup-olmadığı konusunda ya da katılımın derecesi konusunda her hangi bir fikir yürütmek olanaksızdır. Yönetime katılmanın farklı bir boyutunu oluşturan yerel yönetime katılma, demokratik toplumlarda her geçen gün giderek daha fazla öne çıkmaktadır. Bu çalışmada katılımın temel unsurları ve destekleyici nitelikteki unsurları dikkate alınarak, hazırlanan anket çalışması ile Niğde İl Merkezinde yurttaşların yerel yönetime katılma konusunda eğilimleri saptanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yönetime katılma, Yönetim yurttaş ilişkisi, Niğde

Abstract

Citizens' Participation in Local Administration in the City of Niğde

Participation to administration, which is the result of mutual influences between citizens and administration, can be different from one place to another. Despite the fact that we may observe differences in degree of participation to administration, certain criterions should be identified to talk about the participation to administration. Otherwise, it may not possible to claim the existence / absence or the degree of the participation to administration. Participation to local administration which is an important part of participation to administration is gaining importance in democratic societies day by day. In this study, Citizens' tendencies to participate to the local administration in the city of Niğde by undertaking a questionnaire survey which is designed by taking into the main criteria of the participation.

Key Words: participation to administration, administration – citizen partnership, Niğde

GİRİŞ

Yönetime katılmanın gelişmesinde İngiltere, Amerika, Fransa ve Rusya'da ortaya çıkan toplumsal olaylar temel dönüm noktasını oluşturmaktadır. Bu ülkelerdeki gelişmelerden sonra yönetime katılma konusunda en önemli ilerleme, II. Dünya Savaşı izleyen yıllarda ortaya çıkmıştır. Böylece tüm ülkelerde yaşam hakkından sonra yönetime katılma, toplumların en önemli sorunu olmuştur. Yönetime katılmanın tarihsel gelişimi göz önünde bulundurulursa tüm iniş ve çıkışlara karşın, genel gidişin *daha fazla katılma* yönünde olduğu söylenebilir. Katılmanın tarih boyunca çeşitli biçimler aldığı ve günümüzde de birçok biçimi bulunan çok yönlü bir olgu olduğu dikkati çekmektedir.

Yönetim - yurttaş ilişkileri çok eski zamanlardan beri var olmuştur. Ancak bu ilişki zaman içerisinde büyük değişiklikler göstermiştir. Önceleri insanlar kralın ya da monarkın malı olarak görülmüşlerdir. Daha sonraları bu ilişkide insan, tebaa, kul gibi kavramlarla özdeşleştirilmiştir. İnsanların tebaa ya da kul olarak nitelendirildikleri dönemde, yönetimin “ilahi bir fonksiyon” olduğu düşünülmüştür. Ne zaman ki, insanlar yönetimin “ilahi bir fonksiyon değil, beşeri bir iş” olduğunu anlamışlar, bundan sonra tebaalıktan yurttaşlığa geçiş için çaba göstermişlerdir. Yurttaş olmak, insanı sadece sorumlulukları olan bir varlık olmaktan, aynı zamanda yönetim karşısında hakları da olan bir birey konumuna taşımıştır.

Günümüzde haklarını arayabilmeleri ve elde edebilmeleri için, yurttaşın “müşteri” rolünden de söz edilmeye başlanmıştır. Artık, yönetim-yurttaş ilişkileri daha yoğun bir şekilde gündeme gelmektedir; yurttaşlar yönetimden daha çok hizmet beklemekte, yönetimin sunduğu hizmetlerin daha kaliteli olmasını istemektedir. Bunun için, yurttaşların yönetime katılması konusu her geçen gün daha çok önem kazanmaktadır.

Bu çalışma kısa bir teorik çerçeve ve Niğde il merkezini temel alan bir alan araştırmasından oluşmaktadır. Çalışmanın teorik kısmında, yönetime katılmanın tanımı, biçimleri ve koşullarının yanı sıra yönetim-yurttaş ilişkilerine ve yurttaşın yönetim karşısında günümüzdeki rollerine değinilmiştir. Alan araştırması ise, Niğde il merkezinde yurttaşların belediye yönetimine katılma düzeyleri ile belediye-hemşeri ilişkilerinin durumunu belirlemeye dönük anket çalışmasının değerlendirilmesine dayanmaktadır.

(*) Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü.

(**) Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü.

1. TEORİK ÇERÇEVE

1.1. YÖNETİME KATILMANIN TANIMI

Yönetime katılmanın oldukça farklı tanımları bulunmaktadır. Bu tanımların ortak özelliği, katılmayı *yurttaşın yönetimde söz sahibi olması* olarak görmeleridir. Yönetime katılmada birincisi *yönetim*, ikincisi *yurttaş* olmak üzere iki temel unsur söz konusudur. Katılma, bu iki unsur arasındaki etkileşimin değişik boyutlarını anlatan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel anlamda yönetime katılmadan, anayasal demokratik ülkelerde yurttaşların siyasette alınan çeşitli kararları etkilemek amacıyla yapmış oldukları eylemlerin tümü anlaşılmaktadır. Bu kavram içerisinde her şeyden önce politik katılım, belli bir amaca yönelik davranış olarak öne çıkmaktadır (Kaase, 1995: 521). Bu nedenle yönetime katılma kavramı, sanayi toplumunda geniş ve karmaşık bir olgu olarak kendini göstermektedir.

Katılma kavramı, dar ve geniş anlamda tanımlanabilir. Dar anlamda katılmadan, daha çok seçimlere katılma ya da oy verme eylemi anlaşılmaktadır. Geniş anlamda katılma ise, yurttaşların kurumların oluşmasına, görevlerin belirlenmesine, kararların alınmasına ve alınan kararların uygulanmasına katılması anlaşılabılır.

Yurttaş açısından katılım, kendi devletine sahip çıkma, onu hep daha nitelikli düzeye getirme görevi ile eşanlamlıdır. Bu nedenle yönetime katılma siyaset sistem açısından endişelenecek bir durum arz etmez; aksine, her sistemde aranılacak, desteklenecek bir davranış olarak karşımıza çıkar.

1.2. YÖNETİME KATILMANIN BİÇİMLERİ

Yönetime katılmanın biçimleri, siyaset sistemdeki hedefler doğrultusunda, doğrudan-dolaylı; yasal-yasal olmayan gibi çok çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Doğrudan katılım kavramından spesifik kararları etkilemek amacı ile ortaya çıkan bütün davranışlar ve seçimler gibi genellenemeyen davranışlar anlaşılır. Eğer yönetime katılmada kurumsal bir bağlılık ilişkisi içerisinde ortaya çıkan bir davranış söz konusu ise, yasal bir yönetime katılmadan bahsedilebilir. Bununla birlikte, yurttaş inisiyatifleri gibi yasal katılma biçimlerinin içinde yer almayan katılım şekilleri de önem kazanmaktadır (Kaase, 1995: 522).

Siyaset katılmayı Baykal, bireylerin ilgilenme sıklığını göz önünde bulundurarak üç kategoride toplamaktadır (Baykal, 1970: 33):

1-Bireyin olayları izlemesi: Bireylerin siyaset olayları, gerek yerel gerekse genel yönetime ilişkin gelişmeleri televizyon, gazete gibi kitle iletişim araçları ile takip etmesi; dinleyici olarak parti kongrelerine, mitinglerine katılmasıdır. Böylece yerel ya da genel yönetime ilişkin konularda birey çeşitli şekillerde bilgilendirilmiş olmaktadır.

2-Bireyin Olaylar hakkında edindiği bilgilere göre tavır takınması: Birey çeşitli kanallardan elde ettiği bilgilere göre yönetimin davranışlarına karşı ya da daha genel anlamda siyaset olaylara karşı memnuniyetini ya da hoşnutsuzluğunu açıkça ortaya koymaktadır. Artık bu aşamada birey, bilgi edinme düzeyinde kalan birinci kategoriye göre daha yoğun siyaset olaylarla ilgilenmektedir.

3-Bireyin olayların içine fiili olarak katılması: Bireylerin yönetimin çeşitli etkinliklerine karşı olumlu ya da olumsuz düşüncelerini, çeşitli mitinglere, bildirilere ya da konferanslara katılarak ortaya koymasındır. Bu üçüncü kategoride bireylerin her iki kategoriden daha yoğun bir şekilde siyaset olayları takip etmesi söz konusu olduğu söylenebilir.

Kişiler katılma eylemlerine birey olarak, gruplar halinde ya da örgütler içinde girerler. Kuşkusuz yönetime katılmanın her biçimi, tarihsel süreç içerisinde kendine özgü koşullar altında ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bu katılma biçimleri, geleneksel - yeni, doğrudan - dolaylı, formel - informal, yasal - yasal olmayan, geleneksel - yeni gibi, çeşitli amaçlar doğrultusunda sınıflandırılabilir. Eroğul yönetime katılmanın geleneksel türlerini aşağıdaki gibi belirtmektedir (Eroğul, 1999: 178-186).

a) Geleneksel Katılma Türleri

- Oy verme
- Seçimlerde aday olma
- Kamu yönetimine girme
- Devlete karşı dava açma

b) Yeni Katılma Türleri

Kamu yönetimine geleneksel katılma biçimlerinin dışında, özellikle 1970'lerden sonra, yeni katılma biçimleri ya da diğer bir ifade ile sivil itaatsizlik olarak adlandırılan davranış biçimleri dikkati çekici bir şekilde artmıştır. Bu tür eylem biçimlerinin günümüzde sık sık kullanıldığı görülmektedir. Bu eylemlerin bazıları şunlardır (Anbarlı, 2001: 324):

- Oturma, İşgal
- Ağaçların kesilmesini engelleme, Ağaçlara sarılma
- Dilekçe vermek, Mektup yazmak
- Anket düzenlemek
- Afiş, bildiri, para toplama
- Kendini zincirleme, Yol kapatma

Yönetime katılma biçimleri ile demokrasinin gelişimi ve mutlak iktidarların sınırlandırılması arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu anlamda geleneksel katılma biçimlerinden günümüzde sıkça kullanılan yeni katılım biçimlerine kadar değişen katılım anlayışı, gerçekte demokrasinin toplumsal alanda gelişimini ifade etmektedir.

1.3. YÖNETİME KATILMANIN KOŞULLARI

Yönetime katılmanın koşulları, mekan ve zaman açısından oldukça büyük farklılıklar göstermektedir. Örneğin mekan açısından katılma ele alındığında İsviçre ile Türkiye'deki katılım biçimleri arasında çeşitli farklılıklar dikkati çekmektedir. Katılma, ülkenin içinde bulunduğu yönetim sisteminden, geleneklere, eğitim sistemine kadar pek çok unsurun etkisinde biçimlenmektedir.

Katılım biçimleri pek çok mekanda farklı özellikler gösterse de her katılımında temel özellikler bulunmaktadır. Bir yerde yönetime katılımdan söz edebilmek için, bazı temel unsurların olması gerekir. Yönetime katılmanın ortak unsurları dediğimiz bu koşullar olmazsa, yönetime katılmadan söz etme olanağı yoktur.

Eroğul katılmanın olmazsa olmaz koşullarını aşağıdaki şekilde sıralamaktadır (Eroğul, 1999: 45-46):

1. Katılacak bir nesnenin var olması, bağımsız bir devletin varlığı
2. Yönetilenlerin can güvenliğinin bulunması
3. Belli bir eğitim düzeyinin varlığı
4. Katılmaya olanak verecek düşünsel bir çerçeve
5. Katılmayı teşvik eden bir anlayış
6. Taraflar arasında iyi kötü bir iletişim düzeni

Yukarıda sıralanan koşullar genel olarak katılmayı destekleyen değil, daha çok yurttaşların katılımı için vazgeçilmez koşullardır. Bu koşullardan biri ya da bir kaçını var olmadığı takdirde, gerçek bir katılımdan söz edilemez.

1.4. YÖNETİME KATILMA ÇERÇEVESİNDE YEREL YÖNETİM - YURTTAŞ İLİŞKİLERİ

Yerel deneyimlerde görüldüğü gibi, bireylerin sahip olduğu farklı motifler yönetime katılmanın başarısını etkilemektedir. Yönetime katılımı sınırlayan ya da diğer bir ifade ile katılımı olumsuz yönde etkileyen faktörlerden en önemlisi kuşkusuz katılımı sınırlamaktır. Kamusal görevlerin yurttaşlar ya da dernekler tarafından üretilmesi anlayışında çoğunlukla tasarruf düşüncesinin etkisi olduğu görülmektedir. Bu durum başlangıçta böyle olsa da, daha sonra toplumun kendi iç dinamikleri ile değişmeye başlamıştır. Bu değişimde katılım konusunda toplumların elde ettikleri deneyimler önemli rol oynamıştır. Yönetime katılma deneyimi sayesinde, günümüzde kamu yönetimi ile yurttaşlar arasındaki ön yargılar giderek daha çok ortadan kalkmaktadır. Bu gelişmenin temelinde, yönetim yurttaş arasındaki katılım ilişkisinin gelişmesi ile yönetimin kamu hizmetlerinde daha nitelikli bir hizmet sunacağı düşüncesi bulunmaktadır.

Yurttaş ve yerel yönetimler arasındaki ilişki, modern toplumun özelliklerinin bir sonucu olarak çok boyutlu bir görünüm arz etmektedir. Artık birey sadece kamu yönetimince üretilen hizmetlerden yararlanan bir aktör olarak karşımıza çıkmamakta; aynı zamanda yurttaş, yerel yönetim karşısına *girişimci*, *vergi ödeyen*, *kira yardımı talep eden*, *trafik sucu işleyen* gibi çok yönlü bir aktör olarak çıkmaktadır. Bunun sonucunda yönetim-yurttaş ilişkilerinin boyutu, yurttaşın belli periyotlarda yapılan seçimlerde oy vermek suretiyle hoşnutsuzluğunu ya da memnuniyetini göstermesinden çok daha farklı bir mecraya oturmaktadır (Bogumil, 1999a: 161).

Yurttaş yönetim arasındaki çok boyutlu ilişkinin sonucu olarak, yurttaş aynı zamanda söz konusu kamu hizmetlerinin üretilmesini de etkiler. Yurttaşlar gönüllü itfaiye birlikleri, yardım dernekleri gibi kurumlar

aracılığı ile kimi kamu hizmetlerin üretilmesine doğrudan ya da dolaylı şekilde katkıda bulunurlar. Diğer yandan yurttaşlar, yönetim sistemi içerisindeki alınan kararları seçimler gibi, geleneksel katılım ya da yurttaş inisiyatifleri gibi biçimsel olmayan katılım yolları ile etkilemektedir. Yönetim ile yurttaş arasındaki ilişki günümüzde çok boyutlu olarak kendini göstermekle birlikte, genellikle üç bölüme ayrılarak incelenmektedir (Bogumil, 1999a: 161).

- a) Vekalet veren olarak yurttaş,
- b) Kamu hizmetlerinin alıcısı olarak yurttaş,
- c) Ortak biçimlendirici (Mitgestalter) olarak yurttaş.

a) Vekâlet Veren Olarak (Auftraggeber) Yurttaş

Yurttaşların siyasal sistem içerisinde bir özne olarak rol alması, öncelikle tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan gelişme ile ilgilidir. Örneğin Almanya’da kamu yönetiminin kontrolü ve temsili, büyük ölçüde Almanya’nın geleneksel yönetim anlayışı ile şekillenmiştir. Diğer yandan 1970’li yıllarda ortaya çıkan ve yurttaşların baskısı ile toplumsal alanda yaşanan değişim, yurttaşların katılım olanaklarını sürekli olarak artırmıştır. Bu dönem demokratik düşünce yanında, kamu yönetiminin yurttaşlarla işbirliği ve enformasyon gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Katılım düşüncesinin gelişmesinde, toplumsal alanda katılımın *vitride* olmasının yanı sıra, yönetimin uzlaşma gereksinimi de önemli rol oynamıştır (Bogumil, 1999a: 162).

Vekâlet veren olarak yurttaşın rolü, bir yandan politikanın belirlenmesi sürecine, diğer yandan politikanın uygulanması sürecine dayanmaktadır. Yönetim birimlerinin sevk ve idaresi, geleneksel olarak temsili esaslara göre örgütlenmiştir; fakat yurttaşların doğrudan katılım olanaklarında bir artış söz konusu olmuştur. Bu noktada en etkili katılım olanakları, yönetsel kararların hazırlanması aşamasında ortaya çıkmaktadır. Yönetim için yasallık, rasyonellik ya da verimlilik söz konusu olurken; yurttaşlar için ise daha fazla hemşeriye yakınlık, kendini gerçekleştirebilme, yaygın hukuksal koruma ya da denetim ön plana çıkmaktadır.

Çok farklı katılım biçimlerinden elde edilen deneyimler katılım konusunda, dört temel problem alanının bulunduğunu göstermektedir (Bogumil, 1999b: 53):

- **Meşruluk:** Yönetilenlerin meşru bir biçimde temsil edilmesi,
- **Motivasyon:** Katılma sürecine destek için yurttaşların ilgilerinin artırılması,
- **Bilgilendirme ve İletişim:** Katılımcı yurttaşların kapsamlı bir biçimde bilgilendirilmesi ve onlarla yönetim temsilcileri arasında işlevsel bir iletişim sağlanması,
- **Liyakat:** Katılımcı yurttaşların yetkin hale getirilmesi

Her politik karar yurttaşların ilgisini aynı ölçüde uyandırmamaktadır. Katılımın boyutunu, politik içerik belirlemektedir. Ancak katılım sürecini, yurttaşların ilgisi, konunun güncelliği ve ivediliği, kitleler arasında tartışılma düzeyi, kişisel faydanın büyüklüğü gibi faktörler de belirgin bir biçimde etkilemektedir.

Özellikle 1990’lı yıllarda, vekalet veren rolü, temsili demokrasinin yerini doğrudan demokrasinin almaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Daha sonraki dönemlerde, yönetim modernizasyonu çabaları çerçevesinde, kamusal faaliyetlerde yeni meşruluk temeli olarak vekalet veren rolü kendini hissettirmiştir.

b) Kamu Hizmetlerinin Alıcısı Olarak (Müşteri, Vekil, Uyruk) Yurttaş

Kamusal hizmetlerin alıcısı ve müşterisi olarak yurttaşın rolü, özellikle politikanın uygulanması süreciyle ilişkilidir. Yurttaşın yakınlık kavramı, yönetsel faaliyetlerin başarısında dikkate alınan, amaca uygunluk, ekonomiklik ve hukuka uygunluğun yanı sıra dördüncü temel ölçüt olarak yükselen bir değer olmuştur. Müşteri olarak yurttaş yaklaşımı, yurttaşın kamu hizmetlerinden yararlanırken, özel sektörde olduğu gibi, kamu sektöründe de ilgi görmesi ve yurttaşın karşı kamu yönetiminin davranışlarının değişmesini savunmaktadır. Bu yaklaşımın amacı, sadece kamu yönetimini kâr amacıyla hareket eden birimler haline getirmek değil, bunun yanı sıra, özel sektör yönetiminin araçlarından yararlanarak kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine katkı sağlamak ve yurttaşın etkin ve verimli hizmet sunmaktır (Çukurçayır, 2000a: 44).

1990’lı yıllarda müşteri kavramı, işletme yönetimi doğrultusundaki modernleşme çabalarının hareket noktasını oluşturmuştur. Kamu yönetimine müşteri kavramının girmesiyle yurttaşın rolü, kamu hizmetlerinin kalitesini, zamanında sunulup sunulmamasını, sunuluş biçimini ve verimliliğini (Grunow, 1998: 396) denetlemek şeklinde değişmiştir. Görüldüğü gibi yurttaş geleneksel yaklaşımdan farklı olarak bu yaklaşımda, edilgen konumdan etken konuma geçmektedir.

Kamu yönetiminde daha önceleri de sık sık reform çabaları olmuştur. Ancak bu reform çabalarının ortak noktası, hepsinin bürokrasi ve siyaset çevrelerinin öncülüğüyle gerçekleştirilmiş olmalarıdır. Bürokrasi ve siyaset, bu reformları kendi varlıklarının meşruluğunu sağlamak gayesiyle yapmışlardır. Bürokrasi tarafından yönetimin meşruluğunu pekiştirmek ve yeniden güç kazanmak için yapılan önceki reform çabaları büyük ölçüde başarısız olmuştur (Cheung, 1996: 49). Ancak yurttaşın müşteri olarak öne çıkmasıyla gerçekleştirilen modernizasyon çabalarında, daha çok yurttaşların istekleri doğrultusunda hareket etmek zorunluluğu kendini göstermiştir. Başka bir ifade ile, bürokrasi ve siyaset, varlıklarına meşruluk kazandırabilmek için artık müşteri odaklı mal ve hizmet üretimine geçme mecburiyeti ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Kamusal mal ve hizmetlerden yararlanan yurttaşların kendilerini bu hizmetleri sunanların “müşterileri” olarak hissetmelerinin doğal sonuçlarını Üstüner, “müşterilerin ön planda tutulması”, “onlara sunulan hizmetlerin sürekli iyileştirilmesi” ve “çıktıların müşterilerin istekleri doğrultusunda oluşturulma zorunluluğu” şeklinde sıralamaktadır (Üstüner, 2000: 24). Böylece yurttaş, kamusal politikaların oluşturulması ve uygulanması sürecine katılma hakkı; kamusal mal ve hizmetlerin kalitesini, sunulma biçimini vs. denetleme; kamusal faaliyetlerin rasyonelleştirilmesi ve etkinleştirilmesi işlevlerini kazanmış olmaktadır (Çukurçayır, 2000b: 26).

Kamu kurumları ve yönetimi açısından hemşerileri ön planda tutma, sunulan hizmetleri sürekli iyileştirme ve çıktıları onların beklentileri doğrultusunda oluşturma zorunluluğunu getiren müşteri odaklı yönetim yaklaşımı, yurttaşta da bir takım sorumluluklar yüklemektedir. Yukarıda belirtilen işlevlerini yerine getirebilmesi için yurttaşta yüklenen sorumluluklar, a) politik katılımın geleneksel ve yeni biçimlerini, b) kamusal işlevleri gönüllü olarak üstlenmeyi, c) sosyal angajmanın klasik ve yeni biçimlerini, d) toplum merkezli ve moral ekonomik niteliklere göre oluşturulan birimlerin geleneksel ve yeni biçimlerini, e) toplumsal yardımlaşmanın ya da topluma ilişkin diğer aktivitelerin geleneksel ve yeni biçimlerini içine almaktadır (Roth, 1999: 3-5).

Özetle müşteri olarak yurttaş, bir yandan kamu yönetiminden daha kaliteli, daha iyi, daha verimli, hizmet beklerken; diğer yandan da kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde kendisi de önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Bu sorumlulukların bilincinde olan yurttaşlar sayesinde, kamu yönetimi modernizasyon çabalarında yurttaş dikkate almakta, yeniliklerin gerçekleşmesine imkan tanımaktadır. Ayrıca, yönetimin meşruluk problemi de bir anlamda çözülmüş olmaktadır.

c)Ortak Biçimlendirici Olarak (Mitgestalter) Yurttaş

Ortak biçimlendirici (Mitgestalter) kavramından, yurttaşların kamusal üretime katılımı ve politik alanda yurttaş katılımının farklı bir biçimde formüle edilmesi anlaşılmaktadır. Bu kavram, eski gönüllülük yaklaşımının güçlü bir biçimde teşvik edilmesi anlamına gelmektedir. Eski gönüllülük anlayışı, daha çok boş zamanları değerlendirme yönünde kullanılmıştır; oysa bu günkü gönüllülük anlayışı, önceki yaklaşımın eksikliğine karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu tepkide, kamusal görevlerin yurttaşlarca geri alınması motifi söz konusudur (Bogumil, 1999a: 164). Ancak bu katılım uygulamalarında söz konusu hakkı alma, kararlara katılma anlamında yurttaşın yönetime katılma biçimlerinin genişletilmesi ile olabilir. Bu durum, 1970’li yıllardaki *kendi kendine yardım örgütlerinden* (selbstorganisation) ve yurttaş katılımı çerçevesinde ortaya çıkan tartışmalardan tamamen farklıdır. Bugünkü yurttaş katılımı 70’li yıllardaki gibi sadece hak ve talepleri değil, bunun yanında, çok güçlü bir görev ve sorumluluk anlayışını ortaya koymaktadır.

Yurttaşın kamu hizmetlerinin hazırlanması sırasında ortak biçimlendirici olma niteliği, 1990’lı yıllardan itibaren kendisini iyice hissettirmeye başlamıştır. Hatta bu durum, belirlenen politikaların uygulanması sırasında da gözlemlenmektedir. Özellikle kamu sektörünün finansman krizi içerisine girmesiyle birlikte, artan kamu hizmetleri karşılamak için, potansiyel bir unsur olarak yurttaşlardan yararlanma ve bir takım kamu hizmetlerini yurttaşların üstlenmesi, kamu sektörü için çıkış yolu olarak düşünülmüştür. Artık kamu hizmetleri sunulurken yurttaşların da doğrudan görev alması, büyük ölçüde kabul görmüştür. Örneğin ülkemizde, özellikle eğitim kurumlarının ve yurt binalarının yapımında, yurttaşlar önemli katkı sağlamaktadır. Bu eğilimin daha geniş bir alana yaygınlaştırılması ile karşımıza *ortak biçimlendirici* yurttaş anlayışı ortaya çıkmaktadır.

2. NİĞDE İL MERKEZİNDE YURTTAŞLARIN BELEDİYE YÖNETİMİNE KATILIMINA İLİŞKİN ARAŞTIRMA BULGULARININ ÇÖZÜMLENMESİ

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırma, Niğde il merkezinde yurttaşların hemşerilik bilinci çerçevesinde belediye yönetimine ilişkin alanlarda ilgi düzeyinin ölçülmesi, yönetime katılma eğilimlerinin, katılmama nedenlerinin, yerel sorunlar karşısında tutum ve davranışlarının, sivil örgütlere katılma düzeylerinin belirlenmesini amaçlamaktadır.

2.2.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma Niğde il merkezinde seçme hakkına sahip yurttaşları kapsamaktadır. Söz konusu yurttaşların yönetime katılma eğilimini belirlemeye yönelik olarak bir anket hazırlanmış ve bu anket tesadüfi örneklem yöntemine göre 246* kişiye uygulanmıştır. Araştırma bulguları, SPSS paket programından yararlanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmede cinsiyet, meslek, gelir düzeyi, yaş ve eğitim gibi özellikler de dikkate alınmıştır.

2.3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmada aşağıdaki hipotezler test edilmektedir:

- I. Yönetim, merkezi ve yerel olmak üzere iki temel yapıda şekillenmiştir. Yurttaşlar, belediyenin özerk bir yerel yönetim birimi olduğunu bilmemektedir.
- II. Yönetime katılmada yurttaşların yerel sorunlarla ilgilenmesini önemli bir unsurdur. Belediyelerin yapmış olduğu altyapı, imar gibi çalışmalar yurttaşlar tarafından takip edilmemektedir.
- III. Yurttaşlar belediyelerin aldığı kararları etkileyebileceklerine inanmamaktadırlar.
- IV. Yurttaşlar, sivil toplum kuruluşlarına üyelik konusunda çekingen davranmaktadırlar.
- V. Yurttaşlar belediyeden aldıkları hizmetlerde karşılaştıkları sorunları belediye yönetimine aktaramamaktadır.
- VI. Yurttaşlar belediyenin altyapı gibi çalışmalar karşısında belediyeye maddi destekte bulunma konusunda isteksizdirler.

2.4. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu başlık altında öncelikle araştırmanın bağımsız değişkenleri ile ilgili temel bulgulara yer verilmiştir. Daha sonra yargılarla ilgili olarak frekanslar belirlenerek, bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki çapraz ilişkiler değerlendirilmiştir.

2.4.1. Araştırmanın Bağımsız Değişkenleri İle İlgili Temel Bulgular

Araştırma bulguları, öncelikle yaş, cinsiyet, meslek, eğitim ve gelir düzeyi olmak üzere beş bağımsız değişken çerçevesinde frekans dağılımına göre değerlendirilmiştir. Aşağıda bağımsız değişkenlere ilişkin frekans dağılımları verilmektedir.

Tablo 1: Ankete Katılanların Yaşı

Yaş	F	%
18-30	88	35.8
31-50	140	56.9
51 ve Üzeri	18	7.3
Toplam	246	100

Yönetime katılma ile ilgili olarak temel bağımsız değişkenlerden biri olan yaş, yurttaş davranışında önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo 1'e göre, ankete katılan toplam 246 kişiden % 35.8'i 18-30 yaşında; %56.9'u 31-50 yaşında ve %7.3'ü 51 ve üzeri yaşta oldukları belirlenmiştir. Buna göre, anket büyük çoğunlukla genç ve orta yaş grubunca doldurulmuştur.

Tablo 2: Ankete Katılanların Cinsiyeti

Cinsiyet	F	%
Bayan	53	21.5
Bay	193	78.5
Toplam	246	100

Yönetime katılmayı etkileyen temel faktörlerden bir diğeri cinsiyettir. Özellikle kadınların eğitim, kitle iletişim araçlarından yararlanma, gelir gibi unsurlar bakımından erkeklerle aynı olanaklara sahip oldukları ülkelerde bile, erkeklere göre yönetime katılma oranlarının daha düşük olduğu bilinmektedir (Baykal, 1970: 64). Diğer birçok ülkede de kadınlarla erkeler arasında hukuksal eşitlik sağlanmasına rağmen cinsiyetler arasındaki

* $N = \frac{t^2 pq}{d^2}$ formülünü kullanarak, $p=0.20$, $q=0.80$, t tablosuna göre anlamlık düzeyi(t)=(1.96); Hata payı(d)=0.05 verileri ile N (anketin uygulanacağı kişi sayısı) bulunmaktadır (BAŞ, 2001:44). $N = \frac{(1.96)^2 (0.20 \times 0.80)}{(0.05)^2} = 246$

katılım dengesizliği varlığını devam ettirmektedir. Ankete katılanların cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 2’de görüldüğü gibi bayanların %21.5’i, bayların ise %78.5’i oluşturduğu görülmektedir. Anketin uygulanması sırasında cinsiyetlerden birini ön plana çıkaracak bir davranışta bulunulmamasına rağmen bayanların oranı baylara göre oldukça düşük çıkmıştır. Bu da bayanların aktif hayatta oldukça az yer aldıklarını göstermektedir.

Tablo 3: Ankete Katılanların Mesleği

Meslekler	F	%
Memur	47	19.1
İşçi	68	27.6
Esnaf ve Serbest Çalışan	99	40.3
İşsiz	14	5.7
Diğer	18	7.3
Toplam	246	100

Yönetime katılma konusunda ele alınan bir başka bağımsız değişken meslek gruplarının davranışıdır. Her meslek göz önünde bulundurulduğunda, katılma ile ilgili olarak meslek gruplarının doğrudan ilişkili olmadığı genellikle bilinmektedir. Ancak bazı mesleklerin özelliğinden dolayı katılmayı özendirici ya da engelleyici rol oynadığı da belirtilmektedir. Araştırmaya katılanların mesleklerine göre dağılımını gösteren tablo 3 incelendiğinde memurların %19.1’i, işçilerin %27.6’yı, esnaf ve serbest çalışanların %40.3’ü, işsizlerin %5.7’yi ve diğerlerinin %7.3’ü oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 4: Ankete Katılanların Eğitim Durumu

Mezuniyet	F	%
İlkokul	58	23.6
Ortaokul	35	14.2
Lise	80	32.5
Üniversite	73	29.7
Toplam	246	100

Yönetime katılma ile ilgili olarak bir başka önemli etmen eğitimidir. Genellikle eğitim düzeyi yüksek olanlarda katılma yoğunluğunun daha yüksek olduğu bilinmektedir. Eğitim katılma bilincinin gelişmesine olumlu bir yönde etki ettiği kabul edilmektedir. Ankete katılanların eğitim düzeyine göre dağılımları tablo 4’te de görüldüğü gibi, şu şekilde tespit edilmiştir: İlkokul %23.6, Ortaokul %14.2, Lise %32.5, Üniversite %29.7.

Tablo 5: Ankete Katılanların Gelir Durumu

Gelir (YTL)	F	%
481* ve Altı	27	11
481-1000	92	37.4
1000-1500	77	31.2
1500 ve Üstü	42	17.1
Cevapsız	8	3.3
Toplam	246	100

Katılmayı etkileyen bir diğer faktör kuşkusuz gelir düzeyidir. Gelir düzeyi kişilere çeşitli olanaklar sağladığından dolayı, aynı eğitim gibi, katılmayı olumlu yönde etkilemektedir. Ankete katılanların gelir düzeylerine ilişkin dağılım ise, tablo 5’te görüldüğü üzere, 481 ve Altı %11, 481-1000 arası %37,4; 1000-1500 arası %31,2; 1500 ve üzeri %17.1 olarak tespit edilmiştir.

2.4.2. Araştırmanın Bağımlı Değişkenlerinin Değerlendirilmesi

2.4.2.1. Yurttaşlara Göre Belediyenin Yönetim Sistemi İçindeki Yeri

Araştırmada öncelikle ilde yaşayan yurttaşların belediye yönetimini, yönetim sistemi içerisinde nereye koydukları hakkında bilgi edinilmek istenmiştir. Diğer bir ifade ile, yurttaşların belediye yönetiminin özerkliğinin ne kadar bilincinde olduğu belirlenmek istenmiştir. Tablo 6’da görüldüğü gibi, yurttaşların yaklaşık

* Asgari Ücret (2008 yılının ilk altı ayı itibarıyla)

% 37.4'ünün belediyeyi *merkezi yapı içerisinde bir kamu kurumu* olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Buradan yurttaşların önemli bir kısmının belediyenin yönetim sistemi içerisindeki yeriyle ilgili olarak doğru bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Diğer yandan yurttaşların %54,8'inin belediyeyi *merkezi yönetim dışında özerk bir kamu kurumu* olarak gördükleri tespit edilmiştir. Ankete katılanların demografik özellikleri ile, belediyelerin yönetim sistemi içerisindeki yerine ilişkin verilen cevaplar arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir.

Tablo 6: Ankete Katılanlara Göre Belediyenin Yönetim Sistemi İçerisindeki Yeri

Belediyenin Yeri	F	%
Merkezi yapı içerisinde bir kamu kurumudur	92	37.4
Merkezi Yönetim dışında özerk bir kamu kurumudur	147	54.8
Cevapsız	7	2.8
Toplam	246	100

2.4.2.2. Yurttaşların Yerel Sorunlarla İlgilenme Düzeyi

Yurttaşların yerel sorunlarla ilgilenme düzeylerini tespit edebilmek için onlara öncelikle “yerel sorunlarla ilgilenir misiniz?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Daha sonra ilginin somut göstergesi olacağı düşüncesiyle belediye toplantılarını takip edip etmedikleri sorulmuştur. Elde edilen bulguların, yurttaşların yaş, cinsiyet, eğitim, meslek ve gelir durumları ile ilişkili olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 7: Yurttaşların Yerel Sorunlarla İlgilenme Düzeyi

Yerel Sorunlarla İlgilenme	F	%
Evet	215	87.4
Hayır	20	8.1
Fikrim Yok	11	4.5
Toplam	246	100

Yurttaşların yerel sorunlarla ilgilenme düzeyi bakımından durumları incelendiğinde, tablo 7’de görüldüğü üzere, %87.4’ünün *evet*, %8.1’inin *hayır*; %4.5’inin *fikrim yok* şeklinde cevap verdikleri belirlenmiştir. Buradan yurttaşların yerel sorunlarla ilgilenme düzeylerinin oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 8: Belediye Toplantılarının TV'den Yayınlanma İsteği

	F	Yüzde
Evet	227	92.3
Hayır	19	7.7
Toplam	246	100

Belediyenin çalışmalarını izlemenin bir yolu da kuşkusuz, belediye toplantılarının (meclis, encümen vs.) TV’de yayınlanmasıdır. Bu toplantıların yayınlanması, hem yurttaşlar arasında hemşehrlik bilincinin gelişmesine hem de yurttaşların yaşadıkları yerle ilgili gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmalarına katkı sağlayacaktır. Bu kabuller altında ankete katılanlara belediye toplantılarının TV’de yayınlanması konusunda ne düşündükleri sorulmuştur. Tablo 8’de olduğu gibi, ankete katılanların %92.3 gibi büyük bir kısmı, belediye toplantılarının yayınlanmasından yana olduklarını belirtmişlerdir. Bu da yurttaşların yerel faaliyetleri izleme konusunda istekli olduklarını göstermektedir.

Tablo 9: Belediye Toplantılarını Takip Etme

Belediye Toplantılarını İzleme Sıklığı	F	%
Her Zaman	2	0.8
Bazen	26	10.6
Hiç	218	88.6
Toplam	246	100

Ancak yurttaşlara belediye toplantılarını takip edip etmedikleri sorulduğunda, tablo 9’da görüldüğü üzere, ankete katılanların sadece %11.4’ünün *belediye toplantılarını takip ettiği* tespit edilmiştir. Buradan da belediye faaliyetlerine karşı ilginin yüksek olmakla birlikte, bu ilgiyi somutlaştırma düzeyinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan ankete katılanların %88.6’sının belediye toplantılarını takip etmemeleri bunu desteklemektedir. Bunun nedenini tespit etmek için yurttaşlara belediye toplantılarını takip etmeme nedenleri sorulmuştur. Tablo 10’da görüldüğü gibi, alınan cevaplardan yurttaşların %36.2’sinin toplantıları takip etmenin *faydası olacağına inanmadığı*, %19.5’inin *ilgi duymadığı*, %8.9’unun toplantıya ilişkin *yeterli bilgiye ulaşmadığı*, %2’sinin *zaman bulamadığı* belirlenmiştir.

Tablo 10: Belediye Toplantılarını Takip Etmeme Nedenleri

Nedenler	F	%
İlgi Duymuyorum	48	24.5
Sonuç Vereceğine İnanmıyorum	89	42.2
Toplantıya İlişkin Yeterli Bilgi Edinemiyorum	22	12.9
Zaman Bulamıyorum	32	20.4
Toplam	246	100

Yurttaşların demografik özelliklere göre yerel sorunlarla ilgilenme düzeyleri incelendiğinde, katılımcıların yaşı ile yerel sorunlarla ilgilenme düzeyleri arasında çok büyük bir farklılığın olmadığı, ancak gençlerde ilgilenme düzeyinin görece daha az olduğu belirlenmiştir. Yurttaşların yerel sorunlarla ilgilenme düzeyi ile meslek grupları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, memur ve esnafın diğer meslek gruplarına göre yerel sorunlarla daha fazla ilgilendikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 11: Eğitim Düzeyi İle Yerel Sorunlarla İlgilenme Düzeyi

Tablo 11: Eğitim Düzeyi İle Yerel Sorunlarla İlgilenme Düzeyi Yerel Sorunlarla İlgilenme Düzeyi	Eğitim Düzeyi							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Evet	47	81	29	83	71	89	68	93
Hayır	8	14	6	17	4	5	2	3
Fikrim Yok	3	5	--	--	5	6	3	4
Toplam	58	100	35	100	80	100	73	100

Diğer taraftan yurttaşların eğitimleri ile yerel sorunlarla ilgilenme düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yurttaşların eğitim düzeyi yükseldikçe yerel sorunlarla ilgilenme oranları da artmaktadır. Tablo 11'de da görüldüğü gibi, ilkokul mezunları %81, ortaokul mezunları %83, lise mezunları %89 ve üniversite mezunları %93 oranında yerel sorunlarla ilgilenmektedir.

Tablo 12: Gelir Düzeyi ile Yerel Sorunlarla İlgilenme Düzeyi Arasındaki İlişki

İlgilenme Sıklığı	Gelir Seviyesi (YTL)							
	481 ve Altı		481-1000		1000-1500		1500 ve Üstü	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Evet	20	74	73	79.3	73	94.8	41	97.6
Hayır	3	11.1	13	14.1	3	4	1	2.4
Fikrim Yok	4	14.9	6	6.6	1	1.2	--	
Toplam	27	100	92	100	77	100	42	100

Yurttaşların eğitim düzeyleri ile yerel sorunlarla ilgilenmeleri arasındaki pozitif yönlü ilişki, gelir seviyesi için de geçerlidir. Yurttaşların gelir düzeyleri ile yerel sorunlarla ilgilenmeleri arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Tablo 12'de gelir düzeyi 481 ytl ve altı olanların ilgi düzeyinin % 74, 481-1000 ytl olanların %79, 1000-1500 ytl olanların %95, 1500 ytl ve daha yüksek olanların %98 olduğu görülmektedir.

2.4.2.3. Yurttaşların Belediyenin Kararlarını Etkileme İnancı

Bu başlık altında, belediye yönetiminin kent planlaması yaparken yurttaşlara danışması gerekip gerekmediği ve kendilerinin belediye kararlarını etkileyip etkilemeyecekleri sorulmuştur. Elde edilen bulguların, yine ankete katılanların çeşitli özelliklerine göre değişip değişmediği belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 13: Kent Planlamasında Halka Danışma

Danışma	F	%
Evet	213	86.6

Hayır	22	8.9
Fikrim Yok	11	4.5
Toplam	246	100

Yurttaşların yaşadığı yer olan kentin geleceğini belirleyen en önemli öğelerden biri, kuşkusuz kent planlamasıdır. Kent planlamasında halkın duygu ve düşüncelerinin dikkate alınması, modern bir kent planlamasının gereğidir. Nitekim ankete katılanların kent planlamasında yurttaşların görüş ve düşüncelerinin alınması gerektiğine inandıklarını tablo 13'ten de anlaşılmaktadır. Yurttaşlara belediyenin kentle ilgili plan ve program yaparken kendilerine sorulup sorulmaması konusunda ne düşündükleri sorulmuş, ankete katılanların %86.6'lık gibi büyük bir bölümü, *evet* sorulmalı şeklinde cevap vermiştir.

Tablo 14: Belediye Kararlarını Etkileme İnancı

Karları Etkileme	F	%
Evet	49	19.9
Hayır	168	68.3
Fikrim Yok	29	11.8
Toplam	246	100

Kent yaşamında belediyeler yurttaşları doğrudan etkileyen pek çok kararlar almaktadır. Bu kararların her durumda kentte yaşayan bütün yurttaşların yararına olduğu söylenemez. Bazı kararlardan bir kişi ya da birçok kişi zarar görebilir. Yurttaşların belediyenin kendilerini olumsuz yönde etkileyebilecek bu kararları, kaldırabilme ya da azaltabilme inançlarının ne olduğu sorulmuştur. Bu soru, yurttaşların belediye yönetiminde bir haksızlığa uğradıklarına inandıklarında, bunu mevcut sistem içerisindeki araçlarla sonuca bağlayıp bağlayamayacaklarını ortaya çıkarması açısından önemlidir. Tablo 14'te de görüldüğü üzere, yurttaşların belediye kararları üzerinde etkili olup olmadıkları konusunda ise, şu sonuçlar elde edilmiştir: Yurttaşların %19.9'u belediye kararlarını etkileyebileceği, %68.3 gibi büyük bir kısmı kararları etkileyemeyeceği, kalan %11.8'i de konuya ilişkin fikri olmadığı yolunda kanaat belirtmiştir.

Görmez, Ankara'nın Çankaya ve Keçiören ilçelerinde yapmış olduğu benzer çalışmada da, yurttaşların belediye kararlarını etkileyebileceklerine olan inançlarını yaklaşık %18 evet, %70 hayır, %12 bilmiyorum şeklinde bulmuştur (Görmez, 1997: 119). Bu da Ankara'nın söz konusu ilçeleri ile Niğde merkezde yurttaşların belediye kararlarını etkileme inançları arasında bir paralellik olduğunu göstermektedir. Hangi yurttaşların belediye kararlarını etkileyebilme ya da etkileyememe inançlarında olduklarını tespit etmek için, ankete katılanların yaş, cinsiyet, meslek ve eğitim durumları gibi özellikleri karşılaştırılmıştır.

Tablo 15: Yurttaşların Belediye Kararlarını Etkileme İnancı ile Yaşları Arasındaki İlişki

Etkileme İnancı	Yaş					
	18-30		31-50		50 ve Üzeri	
	F	%	F	%	F	%
Evet	18	20.4	27	19.2	4	22.2
Hayır	56	63.6	99	70.7	13	72.2
Fikrim Yok	14	16	14	10.1	1	5.6
Toplam	88	100	140	100	18	100

Yurttaşların belediye kararlarını etkileme ile yaş dağılımları arasındaki ilişkiye bakıldığında, *hayır* cevabı verenlerin oranının tablo 15'te 51 ve üzeri grupta %72.2 ile 18-30 yaş grubuna göre belirgin bir şekilde farklılaştıkları görülmektedir. Diğer yandan 18-30 yaş grubunda *fikrim yok* diyenlerin oranı %15.9 ile dikkat çekmektedir. Bu durum diğer yaş gruplarına göre, 18-30 yaş grubunun belediye ile ilişkilerinin diğer yaş gruplarına göre daha az olmasından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. İleri yaş gruplarının daha önceki belediyeye ilişkileri nedeni ile elde ettikleri deneyimlerden dolayı, kararsızlık durumlarının azalmasında önemli rol oynadığı düşünülebilir.

Tablo 16: Yurttaşların Belediye Kararlarını Etkileme İnancı İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişki

Etkileme İnancı	Cinsiyet			
	Bayan		Bay	
	F	%	F	%

Evet	10	19.2	39	20.1
Hayır	35	67.3	133	68.5
Fikrim Yok	7	13.5	22	11.4
Toplam	52	100	194	100

Diğer yandan ankete katılanların cinsiyeti ile belediye kararlarını etkileyebilme inançları arasındaki ilişki incelendiğinde, önemli bir farkın bulunmadığı görülmektedir. Her iki cinsten de belediye kararlarını etkileyebilme inancı oldukça zayıftır. Tablo 16’da görüldüğü gibi, gerek bayanlar gerekse baylar yaklaşık %68 oranında belediye kararlarını etkileyemeyeceklerine inanmaktadır.

Tablo 17:Belediyenin Olumsuz Kararlarına Karşı Tepki

<i>Tepki Şekli</i>	F	%
Seçimlerde Oy Kullanarak	124	50.4
Siyasileri Ziyaret Ederek	6	2.4
Belediye İle İlişki Kurarak	71	28.9
Yasal Yollara Başvurarak	15	6.1
Protesto Eylemleri İle	11	4.5
İlgili Yerlere Yazılı Başvuru	8	3.3
Cevapsız	6	2.4
Toplam	246	100

Yurttaşlara, kendilerini olumsuz yönde etkileyen belediye kararlarına karşı nasıl tavır aldıkları, tepkilerini nasıl ortaya koydukları sorulmuştur. Tablo 17’de ankete katılanların %50.4’ü belediyenin kendilerine göre olumsuz kararlarına karşı tepkilerini, seçimlerde oy kullanarak ortaya koydukları görülmektedir. Diğer taraftan ankete katılanların %28.9’unun ise, belediye ile kişisel ilişki kurmak suretiyle tepkilerini gösterdikleri anlaşılmaktadır. Bunun dışındaki diğer tepki biçimlerinden yasal yollara başvurmak, protesto eylemlerinde bulunmak, ilgili yerlere yazılı başvuru yapmak ve siyasilerle ilişki kurmak gibi yöntemlerin toplamı sadece %20’lerde kalmıştır. Bu bulgulardan, yurttaşların kendileri açısından olumsuz gördükleri kararlara karşı genellikle klasik tepki türü olarak değerlendirilebilecek olan seçimlerde oy kullanma ve belediye ile kişisel ilişki kurma yoluna başvurdıkları sonucu çıkmaktadır. Buradan da diğer demokratik tepki yöntemlerinin henüz toplum tarafından yeterince kabul görmediği ve bir çözüm yolu olarak tercih edilmediği anlaşılmaktadır.

2.4.2.4. Yerel Düzeyde Örgütlenme

Örgüt en basit tanımı ile, “*belirli amaç ya da amaç öbeğine yönelik, birbirleri ile bağlantılı eylemlerin gerçekleşmesi için, bireylerin önceden belirlenmiş davranış kalıpları, görevler ve sorumluluklar çerçevesinde bir araya gelmesi ile oluşan, tamamlayıcılık ve süreklilik gösteren toplumsal yapılanma*” (Bozkurt vd., 1998: 189) olarak kabul edilmektedir. Toplumsal gelişme ve örgütlenme arasında yakın bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Gerçekten gelişmiş toplumlarda gelişmekte olan ülkelere göre örgütlenme derecesi daha fazladır.

Tablo 18: Meslek odası ya da sendika dışında çeşitli sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına katılma

Katılma Sıklığı	F	%
Hiç	169	68.7
Bazen	60	24.4
Her Zaman	17	6.9
Toplam	246	100

Oldukça yaygın bir anlayışa göre, yerel yönetimler demokratik yönetim sisteminin temelini oluşturmaktadır. Bu anlayışın gerekçesi de yerel halkın bu kurumlarla doğrudan ve daha yakın ilişki kurabilmelerine dayanmaktadır. Demokratik yönetim sisteminin gelişmesinde bir başka önemli etken, yurttaşların çeşitli sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına katılmalarıdır. Niğde’de söz konusu durumu tespit edebilmek için, yurttaşlara meslek odası ve sendika dışında* herhangi bir sivil toplum örgütüne üye olup

* Soruda meslek odaları ve sendikalar ayrı tutulmuştur. Çünkü katılma ancak özgür bir yeğlemenin sonucu olmalıdır. Aksi takdirde, görünüşte bir katılma söz konusu olmakla birlikte gerçek anlamda buna katılma denemez. Kısaca katılmanın en

olmadıkları sorulmuştur. Bu sonuca göre ankete katılanların %68.7'si sendika ya da meslek odası gibi, meslekleri ile bağlantısı olan sivil toplum örgütlerinin dışında kalan çalışmalara katılmadıklarını belirtmişlerdir. Tablo 18'de görüldüğü gibi, ankete katılanların sadece %6.9'u, bu tür çalışmalara *her zaman*, %24.4.'ü ise *bazen* katıldığını belirtmiştir. Bu verilerden, yurttaşların yerel sorunlar konusunda mevcut örgütlenmelere yeterli destek vermediği anlaşılmaktadır.

Tablo 19: Sivil Toplum Örgütlerinin Çalışmalarına Katılım ve Cinsiyet

Sivil Toplum Örgütlerinin Çalışmalarına Katılım	Cinsiyet			
	Bayan		Bay	
	F	%	F	%
Hiç Katılmadım	43	82.7	126	65
Bazen Katılıyorum	9	17.3	51	26
Her zaman Katılıyorum	-	--	17	9
Toplam	52	100	194	100

Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına katılım ile anketin bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki araştırıldığında ise şu veriler elde edilmiştir: Tablo 19'da da görüldüğü üzere, söz konusu örgütlerin çalışmalarına katılım ankete katılanların cinsiyetleri arasında yakın bir ilişki görülmektedir. Bu tür çalışmalara *hiç katılmadım* diyen bayların oranı % 65 iken, bu oran bayanlarda % 82.7'ye ulaşmaktadır. Diğer yandan bu tür örgütlerin çalışmalarına *her zaman* katılıyorum diyen bir tek bayana rastlanmazken, *her zaman* katılan erkeklerin oranı, %9'dur. Bu durumun bayanların toplumsal yaşamdaki rolleri ile yakından ilişkili olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 20: Sivil Toplum Örgütlerinin Çalışmalarına Katılım ve Yaş

Sivil Toplum Örgütlerinin Çalışmalarına Katılım	Yaş					
	18-30		31-50		50 ve Üzeri	
	F	%	F	%	F	%
Hiç Katılmadım	60	73	86	63	12	71
Bazen Katılıyorum	18	22	39	29	3	17
Her zaman Katılıyorum	4	5	11	8	2	12
Toplam	82	100	136	100	17	100

Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına katılım ve yaş arasındaki ilişki araştırıldığında, tablo 20'de görüldüğü gibi, 31-50 yaş grubunda katılımın genel olarak yüksek olduğu gözlenmektedir. *Her zaman katılıyorum* ve *bazen katılıyorum* seçenekleri bir arada değerlendirildiğinde bu yaş grubunda %37 gibi bir oran elde edilmektedir. Oysa bu oran 50 ve üzeri yaşlarda %29'a ve 18-30 yaş grubunda %27'e düşmektedir. 18-30 yaş grubunda sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına katılımın düşük olmasının nedeni, bu grupta bulunanların henüz genç kuşak içerisinde yer almalarından kaynaklandığı düşünülebilir. 31-50 yaş grubunda katılımın yüksek çıkmasının nedeni, bu yaş grubunun diğer iki gruptan da daha çok bilinçlenmesi ve katılım için daha demokratik bir ortamda yaşamaları olabilir. Gerçekte pek çok açıdan Türkiye Avrupa Birliği'ne katılmak amacı ile sürekli olarak kendini yenilemeye çalışan bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değişimin toplumu da kapsayacak şekilde genişleme sürecine girmesi kaçınılmazdır.

Diğer yandan sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına katılım ile, meslek grupları arasında dikkati çekecek bir bulgu olmadığı tablo 21'de görülmektedir. Buna karşılık, eğitim seviyesi ile yakın bir ilişki olduğu söylenebilir.

Tablo 21: Sivil Toplum Örgütlerinin Çalışmalarına Katılım ve Meslekler

Sivil Toplum Örgütlerinin Çalışmalarına Katılım	Meslek							
	Memur		İşçi		Esnaf ve Serbest Çalışan		İşsiz	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Hiç Katılmadım	31	67	47	69	56	62	9	69

temel ön koşulu gönüllülüktür (Eroğul, 1999: 174). Oysa sendikalara ve özellikle meslek odalarına üyelik çoğu zaman zorunludur. Daha sağlıklı bilgilere erişebilmek için sendika ve meslek odası gibi sivil toplum örgütlerine üyelik anket sorusunun kapsamı dışında bırakılmıştır.

Bazen Katılırim	14	31	16	24	25	28	3	23
Her zaman Katılırim	1	2	5	7	10	10	1	8
Toplam	46	100	68	100	91	100	13	100

Eğitim açısından değerlendirildiğinde ise, tablo 22’de görüldüğü gibi, bu tür çalışmalara hiç katılmadım diyenlerin oranı, ilkokul mezunları arasında %76 iken, lise mezunlarında %66’ya ve üniversite mezunları arasında %56’ya kadar düşmektedir. Diğer yandan ilkokul mezunlarının çeşitli sıklıktaki katılımlarının toplamı sadece %24’te kalırken, bu oran üniversite mezunlarında %44’e kadar çıkmaktadır. Bu verilerden elde edilen sonuçla, eğitim seviyesinin yükselmesine paralel olarak, sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına katılım düzeyinin arttığı söylenebilir.

Tablo 22: Sivil Toplum Örgütlerinin Çalışmalarına Katılım ve Eğitim Düzeyi

Sivil Toplum Örgütlerinin Çalışmalarına Katılım	Eğitim Seviyesi							
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Hiç Katılmadım	41	76	27	82	50	66	40	56
Bazen Katılırim	9	17	3	9	21	28	27	38
Her zaman Katılırim	4	7	3	9	5	6	5	6
Toplam	54	100	33	100	76	100	72	100

Yurttaşların yerel nitelikte sorunları çözmek amacı ile kurulan sivil toplum örgütlerine katılım ile gelir arasında bir ilişkinin olup olmadığı araştırılmıştır. Geliri 481 ytl ve altında olan grupta *hiç katılmayanların* oranı %86 iken, gelir artışına paralel olarak bu oran, 481-1000 ytl arasında %69’a, 1000-1500 ytl arasında %62’ye ve 1500 ytl ve üstünde ise, %61’e gerilemiştir. Tablo 23’de de görüldüğü gibi, 481 ytl ve altında geliri olanlardan, bu tür çalışmalara *her zaman katılırim* diyenlerin bulunmaması dikkat çekmektedir.

Tablo 23: Sivil Toplum Örgütlerinin Çalışmalarına Katılım ve Gelir

Sivil Toplum Örgütlerinin Çalışmalarına Katılım	Gelir Seviyesi(Milyon TL)							
	481 ve Altı		481-1000		1000-1500		1500 ve Üstü	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Hiç Katılmadım	21	86	60	69	47	62	25	61
Bazen Katılırim	3	14	20	23	25	33	12	29
Her zaman Katılırim	-	--	7	8	4	5	4	10
Toplam	24	100	87	100	76	100	41	100

2.4.2.5. Yurttaşların Sorunlarını Belediyeye Aktarabilme Düzeyi

Tablo 24: Yerel Sorunları Belediyeye Aktarabilme Durumu

Katılma Sıklığı	F	Yüzde
Her Zaman	15	6.1
Bazen	87	35.4
Hiç	144	58.5
Toplam	246	100

Yurttaşların belediye ile ilişkilerini belirlemek için, yurttaşların yerel sorunlarını belediyeye ne sıklıkta aktarabildikleri sorulmuştur. Tablo 24’te yerel sorunları belediyeye her zaman aktarabildiklerini söyleyenlerin oranı, sadece %6.1’de kalırken; hiç aktarmadığını söyleyenlerin oranı %58.5 olarak görülmektedir. Bu durum, yurttaşların sorunlarını belediyeye aktarmalarında büyük zorluklar bulunduğunu göstermektedir. Bu veriler üzerine, ankete katılanlara yerel sorunları niçin belediyeye aktaramadıkları sorulmuştur. Tablo 25’te de görüldüğü üzere, ankete katılanların %60.4’ü, sorunlarını belediyeye aktarmakla her hangi bir *sonuç alacağına inanmamaktadır*. Yurttaşların %32.6’lık bir kısmı ise, yerel sorunları belediyeye aktarmaya çalıştığında *kendileri ile ilgilenen bir kişi bulamadıklarını* belirtmişlerdir. Bu durum belediye ile, yurttaşlar arasında bir köprü görevi görmesi gereken halkla ilişkiler konusunda sorunlar olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 25: Yerel Sorunları Belediyeye Aktaramama Nedeni

Nedenler	F	%
Başka Bir Siyasi Görüşe Sahip Olma	7	4.9
Muhatap Bulamama	47	32.6
Sonuç Alabileceğime İnanmama	87	60.4
Cevapsız	3	2.1
Toplam	144	100

Yurttaşlara belediyeye ilişkin sorunları nasıl çözdükleri ya da çözmeye çalıştıkları sorulduğunda, tablo 26'da görüldüğü gibi, ankete katılanların %32.1'i resmi prosedüre göre hareket ettiğini belirtirken, %28'i belediye yöneticileri ile kişisel ilişki kurmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Diğer yandan yurttaşların %23.2'si bu tür sorunları çözmek için partilerden yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 26: Belediyeye İlişkin Sorunları Çözme Yöntemleri

Çözüm Yöntemleri	F	%
Yöneticilerle Kişisel Bağlantı Kurma	69	28
Partiler Kanalı İle	57	23.2
Resmi Kanallarla İletme	79	32.1
Diğer	22	8.9
Cevapsız	19	7.7
Toplam	246	100

2.4.2.6. Belediye Yönetimlerine Yurttaşların Maddi Destekte Bulunması

Bilindiği gibi çağdaş bir yerel yönetim sistemi için, yerel nitelikte her görev, bunu yerine getirebilecek bir organa bırakılmalıdır. Diğer bir ifade ile, her hangi bir görev boşta kalmamalıdır. Ancak bu görevi yerine getiren tek bir organ olmalıdır. Bu organın görevlerini yerine getirebilmesi için, mutlaka yeterli miktarda gelire sahip olması gerekir. Aksi halde geliri olmayan bir kuruluşun işlevsel olması düşünülemez. Bu nedenle belediyelerin yurttaşlara yasa ile verilmiş görevleri yerine getirebilmesi için yeterli kaynak sağlanması önemlidir.

Belediye, yönetim sistemi içerisinde ağırlıklı olarak merkezi yönetime bağlı bir gelir yapısı içerisinde bulunmaktadır. Merkezi yönetimin, belediyeleri ve diğer yerel yönetim birimlerini tatmin edici bir gelir sağladığını söylemek olanaksızdır. Nitekim, yurttaşlara belediyenin finansman ihtiyacının nereden karşılanması gerektiği sorulduğunda, tablo 27'de de görüldüğü üzere, ankete katılanların sadece %15.5'i *merkezi yönetimden* cevabını vermiştir. Buna karşılık, merkezi yönetim dışında sağlanan gelirler %84.5'tir. Bu durum, halkın belediyenin gelir açısından merkezi yönetimin insafına bırakılmaması ve kendi gelirini kendisinin yaratabilmesi gerektiğine inandığını göstermektedir.

Tablo 27: Belediyenin Finansman İhtiyacının Karşlanması

Finansman Kaynakları	F	%
Merkezi Yönetimden	38	15.5
Doğrudan Bütün Yurttaşların Katkıları İle	22	9
Yerel Ekonomik Girişimlerden Sağlanan Vergi, Harç Gibi Kaynaklardan	48	19.5
Belediyenin Kendi Girişimlerinden	123	50
Diğer	15	6
Toplam	246	100

Her yurttaşın belediye yönetimine maddi ve manevi destekte bulunma inancı, onlarda hemşerilik bilincinin gelişmiş olduğunun ve ortak alanların kullanılmasının belli bir maliyetinin bulunduğu kabul ettikleri şeklinde değerlendirilebilir. Tablo 28'de görüldüğü gibi, ankete katılanlara, belediyenin daha iyi bir hizmet sunabilmesi amacı ile, her yurttaşın belli bir maddi katkıda bulunması gerektiğine inanıyor musunuz diye sorulduğunda, ankete katılanların %74'ü *evet* yanıtını vermiştir. Diğer yandan *hayır* diyenler %16'da kalmıştır. *Fikrim yok* diyenler de bu kategori içerisinde olduğu kabul edilse bile, ankete katılanların $\frac{3}{4}$ 'ü kentsel alanda yaşamının belli bir maliyeti olduğunu ve bu maliyetlerin azaltılması için her yurttaşın katkıda bulunması gerektiğini kabul etmektedir.

Tablo 28: Belediye Daha Çağdaş Bir Hizmet İçin Maddi Destekte Bulunma İnancı

	F	%
Evet	182	74
Hayır	40	16
Fikrim Yok	24	10

Toplam	246	100
---------------	------------	------------

Ankete katılanlara belediyenin başarılı olmasında hangi faktörlerin rol oynadığı sorulmuştur. Tablo 29'da görüldüğü üzere, ankete katılanların %49.2'si belediyenin başarısı için, öncelikle belediye başkanının yönetim konusunda yetenekli olması gerektiğini belirtmiştir. Belediyenin başarılı olması için verilen cevaplardan diğeri ise, %24 ile yerel halkın desteğinin olması gerektiğidir. Yurttaşların %22.8'i başarılı bir belediye için, başkanın mutlaka iktidar partisine ya da partilerinden birine mensup olması gerektiğini belirtmiştir. Bu durum, büyük bir olasılıkla halkın önemli bir kısmının, merkezi yönetimin kaynak dağıtımında her zaman objektif kriterlere göre hareket etmediği inancından kaynaklanmaktadır. Ancak, ankete katılanların %49.2'sine göre, ne tür olumsuz şartlar olursa olsun, başkanın yetenekli olması, belediyenin başarılı olması için en önemli unsurdur.

Tablo 29: Belediyenin Başarılı Olmasında Rol Oynayan Unsurlar

<i>Belediyenin Başarılı Olma Nedeni</i>	F	%
Başkanın Kişisel Yetenekleri	121	49.2
Yerel Halkın Desteği	59	24
Başkanın İktidar Partilerinden Birine Mensup Olması	56	22.8
Diğer	10	4
Toplam	246	100

Ankete katılan yurttaşlara yerel nitelikte siyasi çalışmalara fiili olarak katılımlarının ne düzeyde olduğunu belirlemek için, tablo 30'da yer alan sorular sorulmuştur. Parti ve seçim çalışmalarına fiili olarak düzenli bir şekilde katılanların oranı % 8 seviyelerinde kalırken, hiç katılmayanların oranı %70'in üzerindedir. Buna karşılık ankete katılanlardan *her zaman siyasal tartışmalara katılım* diyenlerin %67 oranında olması ilginçtir. Bu durum insanların yerel siyasete ilgi gösterdiğini, ancak parti ya da seçim çalışmalarına karşı çeşitli tereddütleri olduğunu göstermektedir. Diğer yandan yurttaşların %41'i siyasal içerikli haber okuduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 30: Yurttaşların Siyasal Katılım Düzeyi

Katılma Türleri	Her Zaman		Bazen		Hiç		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
1. Parti çalışmalarına katılma	21	8.5	35	14.2	190	77.3	246	100
2. Seçim çalışmalarına fiili olarak katılma	20	8.1	44	17.9	182	74	246	100
3. Arkadaşlar arasında siyasal tartışmalara katılma	67	27.2	108	43.9	71	28.9	246	100
4. Siyasal içerikli haber dinleme ve gazete okuma	101	41.1	92	37.4	53	21.6	246	100
5. Seçimlerde oy verme	205	83.3	15	6.1	26	10.5	246	100
6. Ortak bir kamusal sorunu çözmek için örgütlenme	18	7.4	52	21.1	176	71.5	246	100

Ankete katılanlardan seçimlere her zaman katılanların oranının, yasal zorlamalara karşın yine de %83.3'te kalması ilginçtir. Seçim ya da siyasete katılım demokratik ve özgür ortamlarda anlamlıdır. Yurttaşları çeşitli biçimlerde katılıma zorlamak, demokrasinin özü ile çelişmektedir.

Yurttaşların ortak sorunları için, *basit anlamda* bir örgütlenme girişiminde bulunanların oranının sadece %7.4'te kalması, buna karşılık örgütlenmeyenlerin oranının %71.5 gibi yüksek bir oranda olması, yönetimin örgütlenme konusunda bugüne kadar göstermiş olduğu olumsuz tutumdan kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ

Yurttaşların yerel siyasete katılımı, bir yandan kentlerin geleceğinin daha geniş bir platformda tartışılarak belirlenmesine olanak sağlarken, bir yandan da demokrasinin soyut bir kavram olmaktan çıkıp somut bir kavrama dönüşmesine yardım etmektedir. Bu nedenle yurttaşların kendi yaşadıkları yerlerin sorunları ile ilgilenmeleri ve bu ilgilerini çeşitli yerel yönetim makamlarına taşımaları önemlidir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, Niğde İl Merkezi'nde öncelikle yurttaşların büyük bir bölümü belediyenin merkezi yönetimin dışında özerk bir kamu kurumu olduğunun bilincindedir; diğer yandan gerek meslek, gerekse eğitim gibi bağımsız değişkenler göz önüne alındığında, yurttaşların yerel sorunlara karşı ilgilerinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Belediye toplantılarının yerel bir kanalda yayınlanması isteği de bunu kanıtlamaktadır. Diğer yandan, yerel sorunlara ilginin somut göstergesi olarak kabul edilebilecek olan "belediye toplantılarını takip etmeye" bakıldığında bu ilgi düzeyinin düşük olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca, yerel sorunların belediyeye aktarılması açısından yurttaşlarla belediye yönetimi arasında kimi sorunların olduğu anlaşılmaktadır. Ankete katılanların büyük bir kısmı belediyeye sorunlarını aktarmada çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını belirtmektedirler. Oysa yurttaşların böyle sorunlarını belediye yönetimlerine gerektiği gibi aktarmamaları, halkın duygu ve düşüncelerine önem vermeyen bir yönetim anlayışını düşündürmektedir. Bunun sonucunda kentin geleceği, halka dayalı bir yapıdan çok, teknokratların ve bürokratların istekleri ve düşünceleri ile şekillenen bir görünüm arz edecektir.

Örgütlenme düzeyi ile yönetime katılma arasında doğrusal bir ilişki olduğu bilinmektedir. Ancak Niğde il merkezinde, yurttaşların büyük çoğunluğunun meslek odası ya da sendika dışında herhangi bir sivil toplum örgütüne üye olmadıkları belirlenmiştir. Bu durum, yerel düzeyde örgütlenmenin yetersiz olduğunu göstermektedir. Bir başka önemli sonuç da, yurttaşların belediye kararlarını etkileyebilecekleri inancının zayıf olduğudur. Bu durum, yurttaşların katılma davranışını olumsuz yönde etkilemektedir.

Araştırmada elde edilen önemli bir bulgu, yurttaşların kentsel yaşamın daha nitelikli olması için, kentte yaşayanların belli bir maddi destekte bulunması gerektiğini kabul etmesidir. Bu durum makul ölçülerde olmak koşulu ile, yurttaşların belli miktarlarda kent yönetimine çeşitli şekillerde maddi katkılar sağlayabileceğini göstermektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- ANBARLI, Şeniz (2001), "Bir Pasif Direnme Modeli Olarak Sivil İtaatsizlik", *Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* (Doç Dr. Feramuz Aydoğan'ın Anısına), (C.: 2, S.: 1, Nisan 2001): 317-326.
- BAŞ, Türker (2001), *Anket*, (Ankara: Seçkin Yayınları).
- BAYKAL, Deniz (1970), *Siyasal Katılma-Bir Davranış İnceleme*, (Ankara: AÜ. SBF Yayınları, No: 302).
- BOGUMİL, Jörg (1999a), "Alle Politik ist lokal. Kommunales Handeln in der modernen Bürgergesellschaft", VON ALEMANN, Ulrich / HEINZ, Rolf / WEHRHÖFER, Ulrich (Hrsg); *Bürgergesellschaft und Gemeinwohl. Analyse, Diskussion, Kritik*, (Opladen): 159-169.
- BOGUMİL, Jörg (1999b), "Auf dem Weg zur Bürgerkommune? Der Bürger als Auftraggeber, Mitgestalter und Kunde", KUBİCEK, Herbert u.a. (Hrsg); *Multimedia @ Verwaltung. Jahrbuch Telekommunikation und Gesellschaft*, (Heidelberg): 51-61.
- BOZKURT, Ömer; ERGUN, Turgay ve SEZEN, Seriyeye (1998), *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, (Ankara: TODAİE Yayınları).
- CHEUNG, B.L. Anthony (1996), "Public sector reform and the re-legitimation of public bureaucratic power", *International Journal of Public Sector Management*, (Vol. 9, No. 5/6): 37-50.
- ÇUKURÇAYIR, Akif (2000a), *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, (Ankara: Yargı Yayınları).
- ÇUKURÇAYIR, Akif (2000b), "Bürgerbeteiligung und Bürgerengagement", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Yıl: 2000, S: 6): 17-33.
- EROĞUL, Cem (1999), *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı*, (Ankara: İmge Kitapevi).
- GÖRMEZ, Kemal (1997), *Kent ve Siyaset*, (Ankara: Gazi Kitapevi).
- GRUNOW, Dieter (1998), "Leistungsverwaltung: Bürgernähe und Effizienz," WOLLMANN / ROTH R. (Hg); *Kommunalpolitik – Politisches Handeln in den Gemeinden*, (Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 2. Aufgabe): 396-410.
- KAASE, Max (1995), "Partizipation", in: Dieter Nohlen (Hrsg); *Wörterbuch Staat und Politik*, (Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung): 521-526.
- ROTH, Roland (1999), "Bürgerschaftliche Engagement -Formen, Bedingungen, Perspektiven", *Bürgerschaftliche Engagement*, ANETTE Zimmer/ STEFAN Nährlich (Hrsg), (Opladen: Leske + Budrich) ve <http://userpage.fu-berlin.de> , 10.05.2001.

ÜSTÜNER, Yılmaz (2000), "Kamu Yönetimi Kuramı ve Kamu İşletmeciliği Okulu", *Amme İdaresi Dergisi*, (C: 33, S: 3): 15-31.